תורה אור

אי מה חגיגה בעלי חיים אף סוכה נמי בעלי חיים: כי אתא רבין אמר ר' יוחנן אמר קרא "באספך מגרנך ומיקבך" בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר, ואימא גורן עצמו ויקב עצמו? א"ר זירא "יקב" כתיב כאן ואי אפשר לסכך בו, מתקיף לה רבי ירמיה ואימא יין קרוש הבא משניר שהוא דומה לעיגולי דבילה? אמר רבי זירא הא מלתא הוה בידן ואתא ר' ירמיה ושדא ביה נרגא רב אשי אמר מגרנך ולא גורן עצמו מיקבך ולא יקב עצמו רב חסדא אמר מהכא "צאו ההר והביאו עלי זית ועלי עץ שמן ועלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבות"; הדס היינו עץ עבות? אמר רב חסדא הדס שוטה לסוכה, ועץ עבות ללולב: **מתני'** חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדין אין מסככין בהן וכולן שהתירן כשרות, וכולן כשרות לדפנות: **גמ'** א"ר יעקב שמעית מיניה דרבי יוחנן תרתי: חדא הא, ואידך *החוטט בגדיש לעשות לו סוכה אינה סוכה חדא משום גזרת אוצר וחדא משום תעשה ולא מן העשוי ולא ידענא הי מינייהו משום אוצר והי מינייהו משום *תעשה ולא מן העשוי? א"ר ירמיה ניחזי אנן דאמר רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן מפני מה אמרו חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדין אין מסככין בהן פעמים שאדם בא מן השדה בערב וחבילתו על כתפו ומעלה ומניחה על גבי סוכתו כדי ליבשה ונמלך עליה לסיכוך והתורה אמרה *תעשה ולא מן העשוי מדהא משום גזרת אוצר הא משום תעשה ולא מן העשוי, ורבי יעקב הך דרבי חייא בר אבא לא שמיע ליה, אמר רב אשי אטו חבילי קש וחבילי עצים משום גזרת אוצר איכא משום תעשה ולא מן העשוי ליכא, והחוטט בגדיש משום תעשה ולא מן העשוי איכא משום גזרת אוצר ליכא? ור' יוחנן אמר לך הכא דקתני אין מסככין בהן לכתחלה הוא

דאין

דברים

נחמיה ח

פסולת גורן. קשין: פסולת יקב. זמורות ואשכולות ריקנים: גורן עצמו ויקב עצמו. הקשין עם התבואה ואשכולות עם הענבים דהוה ליה דבר המקבל טומאה האוכל: יקב כתיב. דמשמע לאחר שנעשה יין: קרוש. קפוי: הא מילתא הוה בידן. עד השתא הייט סבורין לידע טעם משנשנו מן המקרא הזה דבפסולת הכתוב מדבר דאי אפשר לסכך ביין: ואתא רבי ירמיה. שהזכיר לנו יין קרוש הבא משניר: ושדא ביה נרגא. קללה שגרזן כלומר השיב תשובה ניצחת: רב אשי אמר. שפיר משמע פסולת מקרא דכתיב "באספך מגרנך" משמע שאתה אוספו ונוטלו מן הגורן, וגורן הוא האוכל ומה שאתה אוסף ובורר מתוכו הוא הפסולת: צאו ההר. °פסוק הוא בספר עזרא לעשות סוכות ולא הזכיר כאן אלא דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ: היינו עלי הדס היינו עץ עבות. מהו זה ומהו זה להזכיר שניהם במקרא הלא אחד הם דההדס הוא עץ עבות על שם שהעלין מורכבין זה על זה כמין עבותות ושרשרות: הדס שוטה. שאינו כשר ללולב לפי שאין עבותו עשויה של שלש שלש עלין: **מתני'** וחבילי זרדין. מין קנים הם שעושין זרדין טוויל"ש בלע"ז ואוגדין אותם ובעודן לחין בהמה אוכלתן ולכי יבשי עומדים להיסק: אין מסככין בהן. כשהן קשורין ובגמרא מפרש טעמא: וכולן. הפסולין שהניח בסכך: כשרין לדפנות. דכל "סוכה" הכתוב, סכך משמע, דדופן לא איקרי סוכה ודנפקא לן (לעיל ד' ו:) דפנות "מסכת, בסכת, בסכות" מייתורא דקראי ילפינן ולא ממשמעותא הלכך "סוכות תעשה באספך מגרנך" אסככה הוא דקאי: **גמ'** שמעית מר' יוחנן תרתי. פי' טעם שני דברים האמורים במשנתנו שמעתי ממנו: חדא הא. דחבילין מ"ט לא מסככי בהו וחדא הא דתנן במתניתין "החוטט בגדיש לעשות לו סוכה נוטל מן העומרים למטה סמוך לארץ ונכנס לתוכו ועושה חלל כשיעור סוכה וסכך עשוי ועומד מאליו' אינו סוכה ופירש לי ר' יוחנן טעמיה בחדא מינייהו אמר טעמא משום "גזרת אוצר", דמדאורייתא כשרה הוא ורבנן הוא דגזור שאם אתה אומר כן אין אדם עושה סוכה אלא הולך ואוכל וישן באוצרו במקום שלא נשתמש שם כל ימות השנה והוא עשוי ועומד ולא לשם סכך של צל דנהוי שם סוכה עליה ואפילו שם 'סוכה שאינה של חג אלא כבית בעלמא, ובחדא מינייהו פירש טעמא דפסולה מדאורייתא משום 'תעשה ולא מן העשוי': ולא ידענא הי מינייהו. פירש לי ר' יוחנן משום גזירת אוצר והי מינייהו משום תעשה ולא מן העשוי: נחזי אנן. ונשמעה ממה דאמר ר' יוחנן בדוכתא אחריתי: פעמים שאדם בא מן השדה. כל ימות החמה: ומניחה ע"ג סוכה. שיש לו כל ימות השנה למקנהו ומניח החבילין שם לייבשן ולא לסכך וכשמגיע החג נמלך עליהם לסכך: והתורה אמרה תעשה ולא מן העשוי. בפסול וזה שנסכך שם שלא לשם סכך אפילו לצל אלא לייבש אין שם סוכה חל עליו והלכך גזור רבנן שלא יסככו בחבילין אפילו הוא מעיין עליה לשם סוכת החג גזירה משום 'חבילין דכל השנה דאיכא פסול דאורייתא' אלמא טעמא דמתניתין דהכא משום 'גזירת אוצר היא ומדרבנן, כל דבר שאדם מקלה ומכניס לקיום קרי "אוצר" וחבילין שאדם מכניס כל ימות הקיץ לימות חורף קרי אוצר": ומדהא משום גזרת אוצר. שמע מינה הך דחוטט בגדיש פסולה מדאורייתא משום תעשה ולא מן העשוי היא דהא שמעיה ר' יעקב לר' יוחנן בחדא מינייהו פסולה דאורייתא: ורבי יעקב. דלא ידע לפרושי הי מינייהו פסולה דאורייתא והי מדרבנן: הך דרבי חייא. דמפרש בהדיא לא הוה שמיע ליה: אמר רב אשי. מקשי אדרבי יעקב: אטו. תרוייהו טעמי מי ליכא למימרינהו בשתי המשניות: חבילי קש משום גזירת אוצר איכא. מדרבנן: משום תעשה ולא מן העשוי. דאורייתא ליכא בתמיהה, מי לא משתמע נמי מתניתין דבאותם שניתנו שם כל ימות החמה קאמר דלא נמלך עליהם לסיכוך דהויא לה היא גופה פסולה דאורייתא, ומהיכא שמע ר' יוחנן דמתניתין דהכא לאו מדאורייתא קאמר: וחוטט בגדיש נמי משום תעשה ולא מן העשוי איכא משום גזירת אוצר ליכא. מי לא מצינן למימר נמי דאפילו סתר הכל כלפי מעלה ונעשה עומדין שעל הסכך וחזר והניחן לשם סוכה קא פסיל ליה מתניתין מדרבנן משום גזירת אוצר דזימנין דלא מנענע ונעשין מאליהן כדאמרת גבי חבילים דפסלת להו אפילו מניחן שם לשם סכך מדרבנן משום גזירה דכל ימות השנה לאוצר ומהיכא דייק רבי יוחנן הך טעמי דמוקי להך מדאורייתא והך מדרבנן: אמר לך. ר' יוחנן מתניתין גופייהו דייקי כוותי' מתניתין דהכא קתני

אין

אי מה חגיגה בעלי חיים. לעיל (דף ח.) גבי הא דילפינן איסור הגזלה, לא שייך לאקשויי הכי: **בפסולת** גורן ויקב הכתוב מדבר. רבי יוחנן לא יליף מענני כבוד מפרש בירושלמי דין כדעתיה ודין כדעתיה רבי יוחנן אמר עננים למעלה היו כלומר מן השמים הן באין ואין זה גידולו מן הארץ דקתני מתניתין ור"ל אמר למטה היו ר' יוחנן מדמי להו כאדם המשלח לחברו חבית וקנקנים וריש לקיש מדמי ליה כמאן דאמר לחבריה שלח קופתך וסב לך חיטין והכי נמי איתא בבראשית רבה (פרשה יג) ר' יוחנן אמר אין עננים אלא למעלה שנאמר וארו עם ענני שמיא ריש לקיש אמר אין עננים אלא מלמטה שנאמר מעלה נשיאים מקצה הארץ על דעתיה דרבי יוחנן לאחד שכיבד את חבירו בחבית של יין וקנקנים על דעתיה דר"ל לאחד שאמר לחבירו תן לי סאה חיטין אמר לו הבא לי קופתך ובא מדוד כך אמר הקב"ה לארץ אייתי ענני וקביל מיטרא: **אמר** רבי זירא הא מלתא הוה וכו' ואתא רבי ירמיה שדא ביה נרגא. משמע דרבי זירא לא מוקי ליה לקרא בפסולת גורן ותימה דבפ"ק דר"ה (דף יג.) דריש חג האסיף מאי אסיף קציר ופריך רבי חנינא מי מלית אמרת מאי אסיף קציר והכתיב מגרנך ומיקבך בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר אמר רבי זירא הא מלתא הוה בידן ואתא רבי חנינא ושדא ביה נרגא אלמא מודה ר' זירא דבפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר וי"ל דהכא נמי מודה בה רבי זירא ולא קאמר אלא דלא ידע לשנויי קושיא דר' ירמיה: **חבילי** זרדין. מפרש בירושלמי דאין חבילה פחותה מעשרים וחמשה קנים:

אין

עו א מיי' פ"ה מהלכות סוכה הלכה י סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרכט סעיף טו:

עז ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף יז:

עח ג מיי' שם פ"ד הלכה טז וסמג שם טוש"ע א"ח סי' תרל סעיף א:

◆

רבינו חננאל

בהמה שחוגג בה ואיתקש סוכה לחגיגה מה בהמה גידולי קרקע ואינה מקבלת טומאה אף סוכה כמותה. ונדחית [ואתי] למפשטה מדכתיב באספך מגרנך ומיקבך בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר ונדחית גם זו. ודקדק רב אשי מדכתיב מגרנך ש"מ מגורן ולא גורן עצמו. וכן מיקב ולא יקב עצמו למעוטי יין קרוש וכיוצא בו ונמצא קשיא דרבי ירמיה דחויה. ועמד לדברי ר' עקיבא בפסולת גורן ויקב. רב חסדא [אמר] מהכא צאו ההר והביאו עלי זית ועלי עץ [שמן] ועלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבות לעשות [סוכות] ככתוב כהני. מה הני גדולי קרקע ולא מקבלי טומאה אף כל כוותיה ואסיקנא הדס הוא עץ עבות מאי היא עבות ללולב. שאר מיני הדס לסוכה: [מתני'] חבילי קש וחבילי עצים כו'. א"ר יעקב שמעתי מר' יוחנן דאמר בהלין מתני' הא דקתני [אין] מסככין בחבילות והא דקתני החוטט בגדיש פי' חוטט כמו חופר. כדגרסינן (פסחים כח) כפא דחוט נגרא בגוויה נשרוף חרדלא. החוטט בגדיש לעשות לו סוכה אינה סוכה. חדא פסולה משום גזירת אוצר. וחדא פסולה מדאורייתא מדכתיב תעשה ולא מן העשוי. ולא ידענא לפרש הי מינייהו דאורייתא והי מינייהו מדרבנן ופשטנא הני חבילות דקתני אין מסככין לכתחלה הא דיעבד שפיר דמי משום גזרת אוצר הא מדאורייתא כשרה. כדמפרשה מפני מה אמרו חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדים אין מסככין בהן פעמים שאדם בא מן השדה וחבילתו על כתפו כו'. עד ונמלך עליה לסיכוך *) גזרה שמא לסכך עתה בחבילות שהביאם היום אטו חבילות שמא אצלו מונחות ליבשם ונמלך עליהן להניחן עכשיו לסוכה ועל זה אמרה [תורה] תעשה ולא מן העשוי והאי בהחוטט אינה סוכה ש"מ דאפילו מדאורייתא פסולה משום תעשה ולא מן העשוי. אמרי משמיה דרב

*) נראה דצ"ל וגזרו שלא לסכך בחבילות שהביאם היום אטו חבילות שהי' אלנו מכבר ומונחות וכו'.

[ר"ס יג.]

לקמן טו.

[לעיל יא: וש"נ]

◆

גליון הש"ס

גמ' ואימא יין קרוש עי' יומא דף עו ע"ב תוס' ד"ה גמר שכר בסה"ד: שם חבילי קש. עיין מ"ב פרק י"ד הלכה ד' מהל' טומאת צרעת: רש"י ד"ה לאו הכי פסוק הוא בספר עזרא. פסוק [illegible] בנחמי' וכן [illegible] בחומש [illegible] כ"ה [illegible] מלינו [illegible] ותתן [illegible] והוא [illegible] וכן [illegible] דף טו [illegible] ד"ס מתמנים [illegible] הש"ס [illegible] לו ע"א [illegible] אומר [illegible] וזהו [illegible] חז"ל [illegible] דף נג [illegible] מכדי כל [illegible] דעזרא [illegible] בנקבלים [illegible]: